

באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו:

היבטים לשוניים צו פד

דקדוקי קריאה צו הפטרת פרה וראשון של שמיני

דקדוקי קריאה צו הפטרת פרה וראשון של שמיני

ו ב מוקדה: אין מפיק בה"א. תוקד בו: הטעם נסוג לת"ו

ו ג ומכנסי-בד: העמדה קלה במ"ם

ו ה תוקד-בו: העמדה קלה בת"ו

ו ח והקטיר המזבח:

בשאר מקומות והקטיר המזבח

ו יא יאכלנה: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהספרים

ו יב עליית שני בשחרית שבת

ו יד על-מחבת: הח"ת בחטף ולא בשווא נח.

בשמן תעשה מרבכת תביאנה:

טעם טפחא בתיבת תעשה, המפסיק בטעות בתיבת מרבכת משבש את משמעות הפסוק

ו טו תקטר: הת"ו בקמץ קטן

ו יט המחטא יאכלנה: געיה בה"א והמ"ם אחריה בשווא נע, אין לקרא חטף פתח במ"ם ובכ"ף

בהתאמה, אלא שווא נע וכן הוא בהמשך ז ג המכסה ועוד

ו כ יזה מדמה על-הבגד אשר יזה: בשתי הפעמים היר"ד בחירק והקורא בפתח משנה משמעות

ז ח את-עלת איש: טעם נסוג אחור לע"ן

ז ט תאפה: העמדה קלה בת"ו להדגשת הצירי שלא יישמע משקל פעיל. ומטעם זה להיזהר לא להבליע

את הקמץ באל"ף

ז יא עליית שלישי

ז יב לא יחשב לו פגול יהיה: יש להחיש את קריאת תיבת לו להסמיכה לתיבה שלפניה שיישמע:

לא יחשב לו, פגול יהיה ולא: לא יחשב, לו פגול יהיה

ז כג שור וכשב ועז: וא"ו בקמץ רק לפני התיבה השלישית ולא בתיבה השנייה

ז לו משחו: המ"ם בקמץ קטן

ח א עליית רביעי

ח ז ויאפד: האלף בשווא נח ויש לעצור מעט בקריאת המילה הבאה

ח יד עליית חמישי

ח כב עליית ששי

ח ל עליית שביעי

מלאת: האלף אינה נקראת, כאילו כתוב 'מלת'

הפטרת שבת פרה יחזקאל לו טז:

יז וּבְעֵלְיֹתָם: העמדות קלות בבי"ת ובלמ"ד הראשונה, יש לקרא 'זב-עלי-לותם'

יט שְׁפָטָתִים: הטי"ת בשווא נח

כא בְּאֶמֶר: העמדה קלה בבי"ת

כג בְּהַקְדָּשֵׁי: הקו"ף בקמץ גדול ובדל"ת שווא נע. לְעֵינֵיהֶם: כן צריך להיות, עדיין אפשר למצוא חומשים משובשים שכתוב בהם לעיניכם.

כה וּמְכַל-גְּלוּלֵיכֶם: מרכא, כהטעמה משנית, תחת הלמ"ד הראשונה

כו וְרוּחַ חֲדָשָׁה: יש להקפיד על הפרדת התיבות (בין חי"ת לחי"ת)

כח וְהֵיטָם: להשמיע את הה"א; טעם נסוג אחר ליר"ד

לא וּמַעֲלֵיכֶם: על אף הקושי, הלמ"ד הראשונה בשווא נח. וּנְקַטְתֶּם: געיה בקו"ף

לג הַחֲרָבוֹת: ה"א בסגול והחי"ת בחטף קמץ

לד הַנְּשָׁמָה: המ"ם בדגש חזק, מלשון שממה וכן הדבר בהמשך הפרק

לה וְהַנְּשָׁמוֹת: בתוכנת הכתר הנו"ן בחטף פתח, יש לקרוא שווא נע ובכל מקרה, הנו"ן איננה דגושה

לו אֲדַרְשׁ: האל"ף בחירק

ראשון של שמיני:

ט ד נְרָאָה: האל"ף בקמץ

ט ו וִירָא: הוא"ו בשווא נע ולא בפתח

ט ז שני במנחת שבת

ט יא שלישי במנחת שבת

ט טו וַיִּחְטְאֵהוּ: הטי"ת בשווא נע בגלל הדגש. לא ויחטהו

לב העברי. ברש"י: **זאת תורת העלה היא העלה** אין צו אלא לשון זירוז, ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. שמעתי בשם הגאון מהר"ם אש ז"ל אב"ד דק"ק אונגוואר, דהעולה בא לכפר על עון הרהור לב, ומהדרך שמי שהוא עני ומי שימיו מכאיבין¹ ר"ל, מהרהר אחרי מידותיו של הקב"ה 'מְדוּעַ דָּרַךְ רְשָׁעִים צִלְחָה (יהמ"י ב א)', כמו שאמר דוד יִצְאֵנִי כְּמַעַט נְטִיוֹ רַגְלִי וּגּוֹ' כִּי קָנַאתִי בַּחֲזָלָיִם שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה (תהלים עג, ב-ג)', וזה הזירוז בעולה כי ביותר צריך לזרז על העון הרהור לב במקום שיש חסרון כיס, כלומר בעניים.

ילקוט סופר. **זאת תורת העלה היא העלה**. איתא במדרש פליאה: שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא, והשיב להם זאת תורת העולה. והכוונה דהנה הקב"ה מבקש מישראל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, כי האדם צריך להתחיל באיתערותא דלתתא ואז זוכה לאיתערותא דלעילא בבחינת הבא לטהר מסייעין אותו. וראיה לדבר, מה שמצינו שאע"פ שירד אש מן השמים על המזבח, מצוה להביא אש מן ההדיוט, ולכן היה הכהן צריך לבער העצים בבוקר בבוקר. וכתב האר"י ז"ל, דאש של מעלה רוחני ואינו פוגע בגשם ולכן אינו מכלה, ועל כן נצטוו על אש שלמטה, דרק זה מכלה. וזה כוונת הכתוב 'זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח', ואיך נשרף, על זה אמר זביער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, ועל כן נכלה ונשרף. ובא ענין זה לרמז כי האדם צריך להתחיל מלמטה, ואז יורד ההשפעה מלמעלה. וכן הוא בענין התעוררות הגאולה, שאם נזכה להתעורר

¹ ע"פ המקרא פי כל ימיו מְכַאֲבִים (קהלת ב, כג).

מעצמינו ונפתח פתח, אז הקב"ה ישלח ידו מן השמים לגאלינו במהרה. וזה כונת המדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא, ענה להם בפסוק זה 'זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה', שמשם אנו רואים כי העולה נשרף כליל רק ע"י האש מן ההדיוט, שאע"פ שיורד אש מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט, כי צריך בתחלה איתערותא דלתתא, וכשישראל יתעוררו מלמטה נזכה לגאולה שלימה.

הרב ד"ר בנימין פוזן ז"ל². תורת העולה. הוא העלה – ת"א ו"יונתן".

ב. אונקלוס תרגם "זאת תורת העולה" – "דא אורייתא דעלתא", "הוא העלה" – "היא עלתא", שניהם בתרגום מילולי. אבל המיוחס ליונתן תרגם בתוספת דברים: "זאת תורת העולה" – "דא אורייתא דעלתא דאתיא למכפרא על הרהורי לבא" (זאת תורת העולה שבאה לכפר על הרהורי הלב), כמדרש חז"ל³. וכן תרגם "הוא העלה" – "היא עלתא דמתעבדא בעלמא דסניי" (היא העולה הנעשית כעולה בהר סיני), למדנו שעולת סיני לא היתה עולת ראייה אלא עולת התמיד כנאמר "עולת תמיד העשייה בחר סיני" (במדרש כח), וחז"ל נחלקו בדבר⁴.

א"ה. לכבי לא כן ידמה, קשה לי להניח שדברי התרגום נועדו לדייק בהם עד כדי כך, גם בתרגום המדרשי המכונה 'יונתן' יש תוספת מלים, אין צורך להעמיס בהם דברים שנחלקו בהם התנאים.

המרת שם בפועל

ג. במקום "העלה על מוקדה" שם עצם. תרגם "עלתא דמתוקדא" (העולה שנשרפת) כפועל, וייתכנו לכך שני טעמים: [א] ת"א רמז להלכה "המזבח מקדש את הראוי לו" (משנה זבחים ט א) שנחלקו בה תנאים: לרבן גמליאל, כל דבר פסול שעלה למזבח – ואפילו דם ונסכים – מכיוון שעלה שוב לא ירד, שהמזבח מקדשו. אבל לרבי יהושע שהלכה כמותו, רק דבר פסול הראוי להשרף, כגון חלב ובשר, אם עלה למזבח – שוב לא ירד. הלכה זו נרמזה בתרגום דמתוקדא: רק הראוי להשרף אם עלה לא ירד⁵. [ב] דרכו להמיר סיבה בתוצאה לצורך הבהרה⁶, לכן במקום

² הודעה מאוריאל פרנק נר"ו נשלחה בטו באדר ב פד. שלום רב, היום, שושן פורים, מלאו 8 שנים לפטירתו.

³ ב"ה, בזכות משפחת פוזן ואתר "על התורה", יש מעתה גישה נוחה וחינמית לספר פרשן (כולל ההערות). הנה קישור לפרשן על פרשת ויקרא:

<https://mg.alhatorah.org/Dual/Parshegen/Vayikra/1.1#m7e2nf>

יפוצו מעיינותיו חוץ! חג שמח ובשורות טובות, אפ"ר

⁴ פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) פרשת צו יט ע"ב: "זאת תורת העולה. אמר רבי שמעון בן יוחאי אין העולה באה אלא על ידי הרהור הלב שנאמר באיוב והעלה עלות מספר כלם פי אמר איוב אולי חטא בני וברכו אלהים בלבבם (איוב א ה)". ויק"ר פרשה ז ג: "אמר רשב"י: לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב. אמר ר' לוי מקרא מלא הוא והעלה על רוחבם היו לא תחיה אשר אתם אמרים נחיה כגוים (יחזקאל כ לב). ממי אתה למד מבניו של איוב" ("אהבת יהונתן").

⁵ יומא לד ע"א תד"ה העולה עולה ראשונה: "יש מפרשים שהיא עולת התמיד שכתובה ראשונה לכל הקרבנות בפרשת פינחס. אי נמי קסבר עולה שהקריבו אבותינו לפני הר סיני עולת תמיד הואי והיא היתה ראשונה לכל הקרבנות ציבור. ופלוגתא היא בפ"ק דהגיגה (ו ע"א) דאיכא למ"ד עולת תמיד הוה ואיכא למ"ד עולת ראייה הוה" ("אהבת יהונתן").

⁶ המפרש ל"יונתן" ו"באורי אונקלוס". וכך לשון המשנה: "המזבח מקדש את הראוי לו. רבי יהושע אומר: כל הראוי לאשים אם עלה לא ירד שנאמר "היא העולה על מוקדה על המזבח". מה עולה שהיא ראויה לאשים אם עלתה לא תרד אף כל דבר שהוא ראוי לאשים אם עלה לא ירד. רבן גמליאל אומר: כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר "היא העולה על מוקדה על המזבח" מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד אף כל דבר שהוא ראוי למזבח אם עלה לא ירד. אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו ור' יהושע אומר ירדו. לכן העירו "אהבת יהונתן" ורמ"מ כשר ("תורה שלמה", כו, מילואים עמ' 245), שהמיוחס ליונתן הוא כדעת רבן גמליאל שגם הראויים למזבח כדם ונסכים, אם עלו לא ירדו כמזבח מתרגומו "העלה על מוקדה" – "על אחר בית יקידתא" כשם עצם [ולא: דמתוקדא], וזה שלא כהלכה.

⁷ לדרכו זו ראה להלן "לא תלין פעלת שכיר" (ויקרא יט ג) "לא תבית אנרא דאגידא".

הסיבה "על מוקדה" תרגם "דמתוקדא" על פי התוצאה. בעלותה על המוקד היא נשרפת. ומכיוון שתרגם בפועל השמיט תיבת "על מוקדה"⁷.
א"ה. שיטה זו אינה נראית לי לתלות מחלוקת תנאים בתרגום. גם לא תמיד ברור מה נתקבל להלכה. בהערה הובאה דעת המרפא לשון.

תוספת "תהי"

ד. "ואיש המזבח תוקד בו" – "ואישתא דמדבחה תהי יקדא ביה". בלשון המקרא אין צורה המציינת פעולה מתמדת או חוזרת.⁸ ואולם אונקלוס מציין את האופי המתמיד או החוזר של הפעולה באמצעות פועל העזר הוה. מכיוון שלהלן מפורש "אש תמיד תוקד על המזבח לא תקבה". תרגם "תוקד בו" – "תהי יקדא ביה". וכן להלן "אש תמיד תוקד" – "תהי יקדא".⁹

זרע שמשון. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור. בגמרא (שבת קיד.): אמר רב אחא בר אבא אמר ר' יוחנן, מנין לשינוי בגדים מן התורה שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, ותנא דבי ר' ישמעאל למדה תורה דרך ארץ, בגדים שבשל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו. ויש להקשות מה צורך לדבר זה ראייה מן התורה אם הדרך ארץ והסברא נותנת כך. ויש לתרץ לפי מה שאמרו (יומא כג:) שגם את הוצאת הדשן צריך לעשות בבגדי קודש, ולמדו זאת ממה שבפסוק הוקשו הבגדים שלובש לבגדים שפושט, דמקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט, מה להלן בגדי קודש אף כאן בגדי קודש, א"כ מה תלמוד לומר 'אחרים', פחותים מהם, כדתנא דבי ר' ישמעאל בגדים שבשל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו. ולפ"ז יש לומר שאכן עיקר הפסוק בא ללמדנו שצריך שיהיו בגדים אלו בגדי קודש ולא נאמר מחמת הסברא של ר' ישמעאל שבהוצאת הדשן אין צריך בגדי קודש, וזה נלמד ממה שהקיש הכתוב את הבגדים שלובש להוצאת הדשן, לבגדים שלובש בתחילה ועתה פושטן, ומכך אנו למדים שצריכים אותם הבגדים להיות שווים בקדושתם, ומעתה אם לא היה הפסוק מוסיף תיבת 'אחרים' ללמדנו שיהיו פחותים מהם, שוב לא היינו אומרים זאת מן הסברא, משום שאדרבה היינו אומרים שצריכים להיות שווים לגמרי שהרי הקישן הכתוב, ולכך הוצרך ללמוד זאת ממה שאמר הפסוק 'אחרים' ומשמע פחותים מהם. אכן אחר שלמדנו מהפסוק שאף שצריך שיהיו בגדי קודש, מ"מ יהיו בגדים אלו פחותים מהבגדים הקודמים, בא ר' ישמעאל ללמדנו את סברת הדבר משום שבגדים שבשל בהם קדירה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו. אולם מעצמנו לא היינו אומרים זאת, מכיון שאנו רואים שהקישן הכתוב והקפידה תורה שאף בגדים אלו יהיו בגדי קודש כבגדים של שאר העבודות.

פנים יפות ויקרא (פרשת צו) פרק ו פסוק ח **מסלת המנחה ומשמנה**

וכפרש"י מכאן שקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ודקדק הרא"ם דהוי"ו של ומשמנה הוא מיותר, ונראה לפרש לפי מה דאיתא בא"ח סי' קס"ח וס"ו דכל שיש בו מה' מינים כגון פת הבא בכיסנין שנלוש בשמן ודבש מברך עליו בורא מיני מזונות, אבל אם אין הקמח בא אלא לדבק מברך עליו שהכל, וכיון דקי"ל ומנחת יח בן דאין הבלילה מעכבת היינו שיש ממנה שנתרבה שמנה יותר, ה"נ איכא במקום שנתרבה שמנה יותר כ"כ עד שהסולת שבה אינו אלא לדבק, ובכה"ג אין הקומץ נקרא על שם הסולת, להכי קמ"ל קרא דהבלילה יהיה מסולת המנחה, וגם יהיה משמנה דעכ"פ יהיה הסולת שבה מרובה שזהו בעיקר המנחה, והיינו דכתיב מסולת המנחה ומשמנה שיהיה הקומץ עיקר מן הסולת וגם תהיה במקום שריבה שמנה:

⁷ אבל "מרפא לשון" סבר שנמנע מלתרגם "על מוקדה" מחמת הכפל "על המזבח".

⁸ לצורך זה הכתוב משתמש כרגיל בצורת ה - imperfect. אספקט של פועל המציין את אי השלמת הפעולה או את אי סיומה. דוגמת "משה ידבר והאלהים יענו בקול" (שמות יט יט).

⁹ דוגמאות נוספות ראה בפסוק "ואד יעלה מן הארץ" (בראשית ב ו) "וענא הוה סליק על ארעא".

מלוא העומר. והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוהו. וצ"ב כפל הלשון במקום קדוש, 'בחצר אהל מועד'.

ויראה לפי שכל ענין האכילה הוא להשיב מדריגת 'הנאכל' [שהוא 'צומח' או 'חי'] 'אל האוכל' [שהוא 'מדבר'], כמו שמבואר בסוד העלאת המדריגות דומם צומח חי מדבר, ולזה נקרא 'אוכל', שמישיב דבר הנאכל ומחזירו למדריגת 'האוכל'.

וכן פירש באלשיך הפסוק 'אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו' (ישעיהו א, יט), שטוב הארץ המובחר שבמדריגות הוא בעל חי¹⁰, לכן אמר 'אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו', ודאם תאבו ושמעתם, אז תזכו שטוב הארץ הוא מבחר הסוגים אשר בארץ וזה בעל חי, המה יהיה מאכלכם, וזהו טוב הארץ

תאכלוהו, עכ"ד. הרי דאכילה נקרא מה שמתגבר על הנאכל ומחזירו תחת כוחו. והנה רמז בזה 'והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש', ששתי סיבות יש המשפיעים קדושה בנותר: א) שהוא חלק מדבר הקרב לה, וזהו 'והנותרת ממנה' היינו שהמנחה היא 'נותר' מהקומץ הקרב לה' ב) 'תאכל במקום קדוש', שהמקום 'אוכל את המנחה' כלומר שקדושת המקום מחזיר הנותר לקדושה, וואכילה נקרא מה שמתגבר על הנאכל ומחזירו תחת כוחו, לפי שמשפיע בו מקדושת מקום קדוש, ולכן גם הכהנים 'בחצר אהל מועד יאכלוהו'. ומיושב בזה כפל הלשון 'במקום קדוש', 'בחצר אהל מועד', כי הם שני ענינים שונים, מקודם דיבר הכתוב על שהמנחה עצמה 'נאכלת' על ידי המקום הקדוש, כלומר שהמקום משפיע בה כח קדושה רב ועצום, והוסיף הכתוב ואמר שמפני כך לכן גם הכהנים 'בחצר אהל מועד יאכלוהו'.

ו כא חזון איש. ומרק ושטף במים כ' הר"ן סוף מס' ע"ז דענין שבירת כלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחשת הוא מדין ביעור נותר אלא בנותר שהוא בעין ביעורו בשריפה והכא בבלוע ראתה התורה ביעורן במריקה ושטיפה ובשבירה בכלי חרס, ומיהו פרטי דין המצוה אינן לפי תורת ביעור נותר, שהרי אין נפקותא בביעורו אם במים או ביי, וכן בבשל במקצת כלי שטעונה מריקה ושטיפה כלה, וכן אם נבלע בדבר שאין ראוי לקבל טומאה שא"צ מריקה ושטיפה ולא שבירה בכלי חרס. וכן בקדשים קלים שביעור נותר שלו בכל ירושלים והכא בעזרה דוקא, אבל עיקר המצוה הוא במצות ביעור קדשים. אלא שאין אנו יודעין טעמי התורה בפרטי המצוה, ונראה דאותן שנתמעטו מדין מריקה ושטיפה ה"ה שאין עליהן חובת ביעור כלל, ואף ש"ל דכל שנתמעטו מדין מריקה ושטיפה יוצרכו ליבון כדין נותר שהוא בשריפה וכן בכלי חרס, וכמש"כ תו' צו א סד"ה אלא, שהקילה תורה בשבירת כלי חרס שא"צ ליבון וא"כ בחטאות הפנימיות ולפני זריקה וכלי חרס שאינה ראויים לקבל טומאה יהי צריך ליבון. מ"מ נראה דלגמרי נתמעטו דהוי טעם נותר דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש במריקה ושטיפה ובשבירה ואין אתה יכול להחזירו לכללו לדין שריפת קדשים פסולים.

וכונת תו' צ"ל שר"ל דהא דהצריך הכתוב שבירה היינו אף שבירה וכש"כ החזרת כבשונות, אבל אם לא כתב כלל כלי חרס לא הוי מצרכינן לה כלל לא שבירה ולא ליבון וצ"ע, ויש לעי לפי יסוד זה דענין מריקה ושטיפה הוא ניעור מה יהא דין אשם תלוי וחטאת העוף הנא על הספק לר"י פסחים כח א דממעט להו מביעור נותר, ועי' שו"ת חת"ס או"ח קטו. קדשים קמא סי' ל"ז סק"ג מצות מריקה ושטיפה בעזרה

בחזו"א קדשים (קמא סימן ל"ז) נקט דקדשים קלים צריכין מריקה ושטיפה בעזרה, ובסוף הסימן בסוגריים כתב עוד להוכיח כך, והביא שם שהראו לו בתוספתא פ"י במקום אכילתן מריקתן ושטיפתן ע"ש, והאריך שם לדחות ולעשות ט"ס בתוספתא ויעוי"ש, ולפ"ז יצטרכו להביא כל הכלים שבירושלים שנתבשלו בהם קדשים קלים לתוך העזרה לעשות מריקה ושטיפה שם, וכפי שמסופר הג"ר מאיר שמחה וצ"ל בעל אור שמח התנגד לזה וכמדומה שהוא שלח אליו להוכיח להיפוך מן התוספתא, ועכ"פ האו"ש ידע שמרן ז"ל ידע מזה ואעפ"כ לא רצה לחזור בו ועשה ט"ס בתוספתא ואכמ"ל.

פניני תרגום יונתן. מפני מה ציוותה התורה לשבור את כלי החרס אשר בושלה בו החטאת?

¹⁰ נתרגלנו למלה זו במקום בעל-חיים.

רש"י כתב: לפי שהבליעה שנבלעת נעשית נותר, והוא הדין לכל קדשים". כלומר בכל בישול קדשים הבליעה הנבלעת בכלי אחר שעבר זמן אכילת הקרבן היא 'נותר', ולכך צריכים להשתמש בכלי חדש שלא בושל בו מעולם. ואף לשבור את הכלי שבישלו בו. את דברי רש"י ניתן להבין בב' אופנים. א. שאין מטרה בעצם שבירת הכלי, אלא מכיון שנעשה הבלוע 'נותר', הרי שהכלי בלוע באיסור, והיות ולא שייך להגעיל כלי חרס משום שאינו פולט את טעמו לגמרי, הרי שהבליעה לא תצא מהכלי לעולם, לכן אין תקנה לכלי, ולא נותר אלא לשבורו.¹¹

ב. שהיות ובלוע בכלי טעם קדשים, יש לשבור את הכלי כדי לבער את הנותר, דשבירת הכלי כמות כביעור הנותר.¹²

תרגום יונתן כותב טעם אחר:

וְכָל מֵאֵן דְּפָחָר דְּתַתְּבִשְׁל בֵּיהּ יִתְבַר, מְטוּל דְּלֵא יִבְשְׁלוּן בֵּיהּ חֲלִי. וּכְל כְּלִי חֲרָס שִׁיתְבִּשְׁל בּוּ יִשְׁבַר, כְּדִי שְׁלֵא יִבְשְׁלוּ בּוּ חוּלִין.

מת"י מתבאר שאין כאן איסור נותר, ואכן מותר לבשל בזה קדשים אחרים. והסיבה שצריכים לשבור את הכלי היא מחמת שיש חשש שיבשלו בזה חולין יותר מכל כלי שרת, וכי צריכים לשבור את כל כלי השרת, הלא בכל הכלים בלוע טעם קדשים, וניחוש שיבואו לבשל בזה חולין? וביותר שאם יש כאן בליעה של קדשים שבכוחה לאסור את החולין, א"כ מדוע שלא תהיה נותר, ומצד נותר יש לאסור אף בישול קדשים אחרים, ולא רק חולין?

ביאור נפלא ליישב קושיות אלו כתב האמרי בינה (הלכות פסח סימן י"ח ד"ה ויש לפרש), דלעולם סבור ת"י שאסור לבשל בכלי חרס אף קדשים, אך לא מדין 'נותר' אלא מחמת הטעם הפגום הבלוע בכלי, דבקדשים יש דין לְמִשְׁחָה ולגדולה, שענינו לאסור בישול בכלי שיש בו טעם לפגם כל שהוא. ומכיון שאין לכלי זה שימוש לקדשים, נוצר חשש שיבואו להשתמש בו לחולין. ולפ"ז הטעם שאסור להשתמש בו לחולין, אינו מחמת בליעת הקדשים, שהרי הטעם פגום ואינו אוסר, אלא הוא מכיון שכלי זה נחשב לכלי שרת, ואסור לבשל חולין בכלי שרת. וזהו שכתב ת"י שטעם שבירת הכלי הוא מפני החשש שיבואו להשתמש בו לחולין, ולא מדין נותר, אלא מכיון שיש כאן חשש מיוחד שיבואו להשתמש בכלי לחולין.¹³

והנה מכיון שציוותה התורה לשבור הכלי, ממילא המציאות היתה שלאחר שהתבשל הקרבן בכלי חרס שברו את הכלי (וברש"י נראה שכך היה בכל קדשים). ואכן מבואר בגמ' (יומא כא.) שאחד מניסי העזרה היו שהעזרה בלעה את כל השברים של כלי החרס, ואלמלא זה היתה העזרה מלאה בשברי כלי חרס.

ז לה הרב אליעזר פולאיס נר"ו. בְּיוֹם הַקָּרִיב אֲתָם, הוא לשון עבר, ואונקלוס תרגם ביומא דיקרבון שהוא לשון עתיד, לפי שהפרשה נאמרה קודם שהקריבו, וקרא דכתיב לשון עבר הוא משום דהקורא בתורה קורא לאחר שהקריבו.

ובהערה. הערה מחכ"א, אולי י"ל דהקריב אינו לשון פעולת עבר, אלא שם דבר כמו הקרבה, וכן להלן פסוק לו בְּיוֹם מְשָׁחוּ י"ל כע"ז ביום שהוא מושח.

א"ה. התירוץ שהקורא כבר נמצא אחרי שהקריבו אינו נראה.

¹¹ ולפ"ז סבור רש"י שאף שהטעם הניתן במאכל הוא לפגם, מ"מ פוסל בקדשים. או שסבור שאין בקדשים טעם לפגם, ועין בהערה הבאה.

¹² כהבנה זו הבין בעל הט"ז (בדברי חידושים). וצ"ב מה מועילה שבירה זו, הלא ממנ"פ אם יש כאן בליעה של קדשים הרי היא נותר. ומה יועיל שבירת הכלי הלא הבליעה לא תצא. ואם אין כאן בליעת קדשים כי סבור שאין קדושה על הבלוע, מדוע צריך שבירה? ולכאור' הביאור בזה הוא (כמש"כ הכלי חמדה) שע"י השבירה נחשב שאין סוף הבליעה לצאת, וכמבואר בנדה סב. שדם שלא עתיד לצאת מהכלי אינו מטמא. והיינו שהבלוע באופן זה נחשב כאינו בעולם.

¹³ עיין בספר כלי חמדה שמפלפל בסוגיא זו ודן האם בכלל יש טעם לפגם בכל קדשים, דהלא אחד הניסים שהיו במקדש הוא שלא הסריח בשר הקדשים מעולם, ובע"כ שהטעם הבלוע אינו טעם פגום. עיי"ש שדן עוד האם כלי חרס יכול להיות כלי שרת.

הרב ד"ר בנימין פוזן ז"ל. מדוע תרגם "בְּיוֹם הַקָּרִיב אַתֶּם לִכְהֹן לַיהוָה" – "בְּיוֹמָא דִּיקְרַבּוֹן יִתְהוֹן לְשַׁמְשָׂא קָדָם הִי", בלשון רבים? וכן בפסוק הבא: "בְּיוֹם מְשַׁחוּ אֶתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – "בְּיוֹמָא דִּירְבּוֹן יִתְהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"? מטעם זה הציע "אוהב גר"¹⁴: "נראה שהיה ראוי לומר דְרַבִּי, לשון יחיד. וכן בפסוק שלפניו בְּיוֹמָא דִּיקְרַיב יִתְהוֹן, כי אל יחיד הוא אשר גָדַל אותם". ואולם המפרשים דחו דבריו כי הם מנוגדים להערת המסורה.¹⁵ ועוד, אם כדעתו שהפעלים "הַקָּרִיב" ו"מְשַׁחוּ" מוסבים ליה, היה ראוי לכתוב "זאת מְשַׁחַת אֶהְרֶן וּמְשַׁחַת בְּנֵי מֵאֲשֵׁי הִי בְּיוֹם הַקָּרִיב אַתֶּם לִכְהֹן לוֹ". לכן ת"א "בְּיוֹם הַקָּרִיב אַתֶּם" – "בְּיוֹמָא דִּיקְרַבּוֹן יִתְהוֹן" ללמד ש"הַקָּרִיב" מוסב למשה וישראל.¹⁶ וראה לעיל בפסוק כה הגהת "לחם ושמלה" "בְּיוֹמָא דִּי קָרְבִין" וכן בפסוק הבא. **א"ה**. אחרי הנוסחאות המדויקות שלנו כל הצעה להגהה נדחית.

ח טז הרב חיים גריינימן ז"ל. ויקטר מִשָּׂה הַמְזַבְּחָה כתב רש"י ויקטר... המזבחה – משה שמש כל שבעת ימי המלוואים בחלוק לבן. נראה דבכל מידי שראוי לדון בו מסברא לא שייך לשאול מאי דהוה הוה¹⁶, שהרי הנידון בסברא, וזו תורה, והנידון במה שימש משה כל ימי המילואים, [א"ה. הדיון בזה בבבלי תענית יא ב; עבודה זרה לא א] הוא נמי נידון בסברא אם בגדי כהונה הוא רק דין בכהנים, או דגם זר שהוכשר בהוראת שעה יש לחייבו בבגדי כהונה, ויש להוסיף דבעלמא דרש אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והיינו שזה מוסיף לכהנם, ושפיר י"ל דמשה שהוא זר והוכשר לעבודה כבר אין צורך לו בבגדי כהונה, או דלמא דרק ככהן שווייה רחמנא לאותה שעה, ועדיין טעון בגדים, וגם יש לדון אי טעון בגדי כהן גדול או כהן הדיוט, ומשמע דפשטינן ליה התם מסברא דשימש בחלוק לבן, והיינו דלא הוצרך לבגדי כהונה.

הפטרות פרה

הרב גור אריה צור נר"ו. **בביאור ההפטרות ושייכותה לפרשת פרה** בברייתא במסכת מגילה [ל]. מובא: בשלישית פרה אדומה, ומפטירין "זורקתי עליכם".

וכוונת הברייתא לומר שבשבת השלישית מבין ארבע השבתות שמפטירין בפרשות המיוחדות לקראת חג הפסח, מפטירין בפרשת פרה אדומה, כדי להזהיר לבני ישראל להטהר לפני הרגל. ואשר על כן קבעו להפטרות נבואה הדומה לה ביחזקאל ל"ו.

אלא שבשימת לב, בעוד שפרשת פרה אדומה הציווי הוא על טהרת הגוף על ידי מִזָּה מִי-הַנְּדָה שהוא בשר ודם, הנביא בהפטרות לעומת זאת מדבר על טהרה רוחנית בידי הקב"ה: **וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטִהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:**

ובזה נראה ההקשר לעין כל, כפי שמובא בפרשת פרה עצמה הביטוי של "זריקת מי טהרה": **כִּי מִי נְדָה לֹא-זָרַק עָלָיו טְמֵא יְהִי עוֹד טְמֵאתוֹ בּוֹ:** כן בהפטרות אומר הנביא: **וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים.**

אלא שבהפטרות מכוונים הדברים לטהרה רוחנית של תשובה, וכוונתו בזה טהרה רוחנית של מעשה התשובה.

¹⁴ שד"ל. ידוע בנטייתו ל'הגיה' במקורות ואפילו במקרא עצמו, כל הצעה להגהה מצדו צריכה להידחות בשתי ידיים!

¹⁵ קליין, מסורה. עמ' 150: הַקָּרִיב. יְקָרִיב. הַקָּרִיב דמיתרגם דִּיקְרַבּוֹן ג': [וְזֹאת] תורת המנחה [הַקָּרִיב אֶתֶם בְּנֵי אֶהְרֶן] לְפָנַי הִי, ויק' ו ז]. כי כל אכל [חלב מן תְּבַהֲמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַיהוָה, שם ז כה] זאת משחת [אֶהְרֶן] וּמְשַׁחַת בְּנֵי מֵאֲשֵׁי הִי בְּיוֹם הַקָּרִיב אַתֶּם לִכְהֹן. שם ז לה].

¹⁶ כאשר עולה שאלה בתלמוד על מה שהיה במשכן למשל או על דבר שאינו נוגע להלכה, מופיע הקושיא 'מאי דהוה הוה! מה שהיה היה ואין זה מעניננו! לפעמים התשובה היא למסבר קראי, לפרש את המקראות. על פירוש רש"י לתורה אין בכלל מקום לשאלה זו, אלא שאלה זו מופיעה בתלמוד בכמה מקומות.

ויש ליתן טעם לכך שחז"ל ראו להסמיך טהרה רוחנית לטהרה הגוף. ולעומקו של מקרא יש לומר שלמדו לעשות כן מתוך פסוקי התורה עצמה, שכן התורה עצמה קראה לטהרת מי הנדה של אפר הפרה חקת התורה ולא חקת הפרה או חקת הטהרה.

וכפי שהטעימנו בזה האור החיים הק' צוף דבש אמרי אל, כלשונו: וסיכום דבריו שעל ידי קבלת התורה נבדלנו מן העמים, ונעשינו חטיבה של קדשה עליונה לגבי טומאה וטהרה, מה שאין כן אצל אומות העולם שאין מטמאין באהל, כי אין אצלם ענין של קבלת התורה.

ובדרך רמז הוסיף שאם יקיימו מצוה זו של חקת הטהרה, מעלה עליהם הכתוב כאלו קיימו חקת התורה אשר צוה ה'.

ולעומקו של מקרא יאמר שהוא כעין המשכה של ההשפעה מלמטה למעלה. מחקת הפרה לחקת התורה. והוא הדין בהמשכה של ההשפעה מלמעלה למטה. וכפי שמבואר בהפטרה. שכאשר יקיימו את מצוות התורה שנאמר בה חקת התורה, מעלה עליהם הכתוב כאלו קיימו חקת הפרה אשר צוה ה'.

והוא כעין מה שדרשו חז"ל במסכת ברכות [ברכות טז. ותוס' שם] על סמיכות הפסוקים מה-טבו אהליך יעקב פנתלים נטיו וגו'. [במדבר כד, ה'ו'] מדוע נסמכו נחלים לאהלים לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים של תורה מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות.

והיא הטהרה הנרצית לפני חג הפסח, טהרה שתבוא עמה טהרה רוחנית לפני ה', כפי הבטחת הנביא: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתם בקרבכם ואת רוחי אתם בקרבכם בב"א.

תן להכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת info@maanelashon.org

© גוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ©